

Nätverket Kombinera förvärvsarbete och anhörigomsorg

I februari 2011 startade arbetet med nya blandade lokala lärande nätverk inom det prioriterade området: Kombinera förvärvsarbetet och anhörigomsorg. Dessa blandade lokala lärande nätverk finns i Ystad, Mörbylånga och Gävle.

Sammanfattning från femte mötet i de blandade lokala lärande nätverken

Inför det femte mötet fick deltagarna nedanstående frågor att samtala vidare kring. De är baserade utifrån tidigare förda samtal.

– Ses anhöriga som en resurs eller en belastning?

– När är de i så fall en resurs och när är de en belastning?

Ur en sådan diskussion skulle möjligen frågor kunna komma upp omkring vilka som anser vad, dvs. är det exempelvis politiker som anser att anhöriga är en resurs? Är det chefer inom socialförvaltningen? Och hur visar man i så fall sin uppskattning? Är det den form av uppskattning som anhöriga vill ha eller behöver?

Vad betyder det om man upplever sig vara en belastning? Vad kan det betyda det för den man hjälper?

Hur ser det ut med bemötande? Skiljer sig bemötandet åt mellan olika professionella grupper eller är det helt individberoende? Hur har man upplevt att söka hjälp med den anhörige (om man gjort det)

Ses anhöriga som en resurs eller en belastning?

Att anhöriga bör ses som en resurs är deltagarna ganska överens om. De menar att problem måste lösas i en familjehelhet och därför måste anhöriga ses som en resurs.

- *”Har man inte anhöriga med på banan så blir allt krångligare att genomföra”*
- *”En oerhörd resurs. Hur skulle samhället annars se ut?”*(politiker)
- *”Jag ser anhöriga som en resurs”* (chef)
- *”Ibland känner jag mig som en resurs. Jag vet ju hur vi levt innan.”*
- *”Ibland och ibland inte. Det kan bero på vilket humör man är på. Om man haft en bra natt. Ingen är perfekt.”*

Tyvärn upplevs det att den flexibilitet som anhöriga ibland önskar, då det gäller vården och omsorgen för den närstående, inte kan genomföras på grund av personalens rutiner och schemaläggning.

Då upplevs det smidigare med insatsen personlig assistent. Där assistenten enbart arbetar hemma hos en person och kan vara mer flexibel utifrån den närståendes vanor och rutiner.

En av deltagarna uttrycker att hon kände sig som en belastning inför sin närståendes assistenter. Då den anhörige fanns i hemmet ville närstående att hon hjälpte till vid förflyttningar.

- *”Det tror jag besvärade assistenterna”*

Ytterligare ett exempel som visar på en anhörigs känsla av att vara en belastning. Det inträffade vid intervjutillfällen när nya assistenter skulle anställas. Några av de intervjuade frågade om den anhörige skulle vara hemma på dagarna. Denna fråga upplevdes av den anhörige som märklig

- *”Vad har det för betydelse?”*

Anhöriga kan även bli en negativ resurs utifrån att det genomförs besparingar och att man räknar med att den anhörige kan utföra insatserna.

- *”Försäkringskassan ser nog anhöriga som en resurs med tanke på neddragna assistanstimmar”*

Ibland kan också missnöje med den offentligt utförda omsorgen leda till att den anhörige tvingas bli en resurs, till exempel att dagligen besöka sin närstående på det särskilda boendet då men inte känner sig trygg med den vård- och omsorg som ges.

När den närstående bor på ett särskilt boende kan det finnas tillfällen när den anhörige upplever sig som en belastning. Som personal kan man uppleva att den anhörige inte alltid förstår syftet med vissa arbetsuppgifter vilket då kan leda till att den anhörige blir missnöjd med personalen. Detsamma kan gälla då det uppstår en skillnad i hur hemtjänsten utför arbetsuppgifter kontra hur den anhörige vill att de skall utföras. Då upplevs många gånger den anhörige som besvärlig och blir en belastning eller vice versa.

– ”Om anhöriga har för mycket fokus på deras närstående så kan personalen uppleva att anhöriga är en belastning” (personal)

– ”Anhöriga kan ha fokus på den närstående i olika skeenden men om den närstående själv kan uttrycka sina behov så kan anhöriga känna sig överflödiga och bli till en belastning”

– ”Jag kan ha synpunkter på hur de utför vissa uppgifter”

– ”Det sliter mycket med alla dessa hjälpmedel i mitt hem. Då kan jag bli lite gnällig och det är inte alltid populärt”

En tanke uttalades av en beslutsfattare

– ”Kanske finns det orealistiska förväntningar hos anhöriga?”

Anhöriga kan också uppleva sig som en belastning när det egentligen handlar om att personal och den anhörige inte förstår varandra. Det kan vara när personal inte kan sätta sig in i den anhöriges sorg, när den anhörige mister sin roll som vårdare, när den anhörige saknar tillit till personalen, när den anhörige vägrar inse att omvårdnaden kan ges på många olika sätt för att nå målet samt även personalbrist.

Det finns även anhöriga som inte tillåts att vara en resurs trots önskan om att vara delaktig i vården och omsorgen kring den närstående.

– ”Jag ville hjälpa till i köket när jag besökte min man men fick inte. Det slutade med att chefen talade med mig och sa att personalen kände sig kränkta av att jag ville hjälpa till”

– ”Min mamma bodde tidigare på ett boende där jag nog uppfattades som besvärlig och krävande. På det nuvarande boendet fungerar allt bra och jag ses som en resurs”

– ”Jag känner mig som en belastning ibland. När jag kommenterar vissa händelser”

Kanske en del av missförstånden beror på kommunikationsbrist, bristande information och att den anhörige har känslan av att inte vara delaktig?

- *”I det läget man upplever den anhörige som en belastning så är det oftast att den anhörige vill bli sedd. Anhörig som har synpunkter om hur man sköter den närstående känner sig utanför. Gör dem delaktiga och låt dem vara med i vårdandet”* (chef)
- *”Informera oftare vad som händer kring den närstående ifall han/hon bor på ett boende”*
- *”Som anhörig vill jag ha en dialog med personalen eller kontaktpersonen”*
- *”När jag som anhörig får uppskattning tillbaka lyfts jag och känner mig sedd”*

Det framkommer att det viktigaste är att den anhörige tillåts att själv får välja hur mycket de vill vara delaktiga i vården och omsorgen kring den närstående.

Vad betyder det att den anhörige känner sig som en belastning och vad kan det betyda för den man hjälper?

Den anhörige brottas ofta med ett dåligt samvete. Vilket kan leda till att man inte ser vad som egentligen är viktigast för stunden.

- *”Kanske vill jag att personalen skall utföra arbetsuppgifter på samma sätt som vi alltid gjort trots att det inte är relevant”*

De anhöriga kan ha en upplevelse av att den närstående direkt eller indirekt kan bli drabbad ifall man som anhörig betraktas som besvärlig.

- *”Jag tar inte upp med personal eller chefer om jag tycker att något är fel då jag är rädd för att min närstående skall bli straffad”*

Som anhörig kan man också ha synpunkter på vården och omsorgen som kanske kan leda till negativa konsekvenser för den närstående. Ett exempel var när en anhörig vid några tillfällen uttryckte att den närstående skulle delta på utflykter. Det ledde till att personalen helt slutade med att fråga och dels med att ta den närstående på alla olika aktiviteter.

Upplevs man som besvärlig kan det ge konsekvenser i bemötandet och det kan gälla i båda riktningarna mellan anhörig och personal.

I kontakter med försäkringskassan framkommer att den anhörige måste ”strida” för att få assistanstimmar beviljade. Vilket i sig kan ge konsekvenser att man upplevs som besvärlig.

- *”Staten betalar inte mer än de behöver”*

Bemötande

Att som anhörig vara delaktig i vården och omsorgen kring sin närstående samt att känna sig väl bemött är av stor betydelse. Det är ett bra stöd till anhöriga.

Mycket av bemötandet beror på den enskilda individen. Det empatiska förhållningssättet skiljer sig från person till person oavsett profession.

– *”Min erfarenhet är att de flesta inom äldreomsorgen har ett mycket empatiskt förhållningssätt”*

– *”Det finns olika kulturer mellan de olika huvudmännen och mellan professionerna och vi ser att de tar kontakt med varandra”*

En av deltagarna har erfarenhet från tre olika assistansföretag och har upplevt skillnader som har påverkat bemötandet.

– *”Det som kan påverka bemötandet beror på hur organisationen är uppbyggd, hur ledningen är, kompetens hos närmaste chef och så vidare”*

I dialogen framkom tankar om att ett negativt bemötande hos en i personalgruppen, som kanske har en informell ledarroll, tenderar att generellt spridas i hela personalgruppen. Chefen för arbetsgruppen har ett stort ansvar och en lösning kan ibland vara att omplacera personal.

Har den anhörige sökt hjälp för egen del

En av de deltagande anhörigvårdarna har sökt hjälp för att få möjlighet att sova ostört.

En annan anhörigvårdare skulle behöva samma hjälp men har inte sökt något stöd. Hennes närstående har hjälp nattetid genom nattpatrullen som kommer vid bestämda tider. För den anhörige fungerar inte detta fullt ut då hon trots det vaknar flera gånger per natt och hjälper sin närstående.

– *”Jag vet att jag i längden inte kommer att orka med att ha den lösningen samtidigt som jag också ska arbeta”*

Samtal har förts om att söka egen tid för semester. Man kan inse behov av egen tid men att det i praktiken är svårt.

– *”Vi är vana att göra allting tillsammans, dela vardag och fest”*

– *”Hur skulle jag kunna njuta utan att få dåligt samvete?”*

– *”Här ligger jag och har det skönt medan min närstående kanske inte mår bra hemma”*